

OBSAH

Skratky použité v texte	11
Úvod	13
I. METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ, SPOLOČENSKO-POLITICKÝ A HISTORICKO-FILOZOFICKÝ KONTEXT	
1. Zacielenie monografie, historicko-pedagogické a metodologické východiská	
<i>(Blanka Kudláčová)</i>	18
1.1 Špecifiká v historicko-pedagogickom bádani obdobia socializmu	19
1.2 Metodologické prístupy v skúmaní nedávnej minulosti	22
1.3 Stav historicko-pedagogického bádania na Slovensku po roku 1989	25
2. Spoločensko-politický a historický kontext	
<i>(Peter Jašek)</i>	35
2.1 Obdobie stalinizmu na Slovensku (1948 – 1953)	38
2.2 Bratislavské predjarie v 60. rokoch	42
2.3 Rok 1968 ako míľnik komunistického režimu na Slovensku	45
2.4 Slovensko v rokoch tzv. normalizácie	48
2.5 Pád komunistického režimu	52
3. Socialistický totalitarizmus v strednej Európe v rokoch 1945 – 1989. Filozofický rozbor	
<i>(Andrej Rajský)</i>	59
3.1 Karl Jaspers: panstvo masy	61
3.2 Hermann Broch: masové šialenstvo	63
3.3 Hannah Arendtová: idea permanentnej revolúcie	66
3.4 Jan Patočka: mravnosťou proti rezignácii	72
3.5 Ladislav Hanus: dialógom za pluralizmus	75
Záver	78

II. VÝVOJ A RECEPCIA PEDAGOGICKÉHO MYSLLENIA

4. Vývoj pedagogického myslenia a pedagogický diskurz	
<i>(Milan Krankus)</i>	82
4.1 Diskusie o orientácii pedagogiky v období zápasu o politický charakter štátu (1945 – 1948)	82
4.2 Pedagogika v stalinskom období budovania socializmu (1948 – 1953)	87
4.3 Obdobie úsilia o rozvoj socialistickej školy a pedagogiky (1953 – 1963)	91
4.4 Požiadavky na vedecký charakter socialistickej pedagogiky a rozvoj pedagogického myslenia (1963 – 1967)	95
4.5 Pedagogika v období snáh o demokratizáciu spoločnosti a reforiem socialistickeho systému (1968 – 1969)	98
4.6 Obdobie normalizácie a jej prejavy v pedagogike (1969 – 1973)	101
4.7 Pedagogika v znormalizovanej totalitnej spoločnosti a prestavbová kritika školy a pedagogiky (1973 – 1989)	105
Záver	109
5. Ondrej Pavlík, tvorca socialistickej pedagogiky a reformátor školstva a vzdelávania po druhej svetovej vojne	
<i>(Blanka Kudláčová a Andrea Faktorová)</i>	113
5.1 Profilovanie a vývoj politického a odborného smerovania Ondreja Pavlíka	115
5.2 Pavlíkove východiská a chápanie pedagogiky v knižných dielach	121
5.3 Pavlíkova spisba v časopise Jednotná škola	137
5.4 Pavlíkova reforma školskeho systému a návrh modelu jednotnej školy	143
Záver	146
6. Vývoj pedagogickej reflexie mravnej výchovy	
<i>(Marek Wiesenganger a Anna Sádovská)</i>	152
6.1 Komunistická pedagogika ako nástroj štátnych a spoločenských zmien (1945 – 1948)	152
6.2 Mravná výchova ako nástroj budovania základov nového režimu (1948 – 1953)	155
6.3 Prvé pokusy o systematickú pedagogickú reflexiu mravnej výchovy (1953 – 1962)	157

6.4	Pedagogická reflexia mravnej výchovy ako súčasť krízy pedagogiky (1962 – 1969)	160
6.5	Mravná výchova ako nástroj obnovy základov režimu (1969 – 1973)	163
6.6	Neúspešné pokusy o teoreticko-aplikačnú systematizáciu mravnej výchovy (1973 – 1989)	164
	Záver	167
7.	Etablovanie slovenskej špeciálnej pedagogiky v ére socializmu a jeho paradoxy	
	<i>(Viktor Lechta)</i>	173
7.1	Etablovanie špeciálnopedagogickej (inštitucionálnej) starostlivosti	174
7.2	Etablovanie systému vzdelávania špeciálnych pedagógov	178
7.3	Etablovanie špeciálnej pedagogiky ako vedného odboru	181
	Záver	188
8.	Pedagogické časopisy s dôrazom na Učiteľské noviny	
	<i>(Zuzana Lopatková)</i>	190
8.1	Prehľad pedagogickej tlače na Slovensku v rokoch 1945 – 1968	190
8.2	Prehľad pedagogickej tlače na Slovensku v rokoch 1969 – 1989	199
8.3	Učiteľské noviny v rokoch 1951 – 1989 (obsahová analýza) ...	202
8.4	Prehľad pedagogickej tlače na stránkach Učiteľských novín (1951 – 1989)	212
	Záver	215

III. ŠKOLSKÁ POLITIKA, FORMÁLNE VZDELÁVANIE A VÝCHOVA, VÝCHOVNÉ PORADENSTVO

9.	Školstvo a školský systém na Slovensku v rokoch 1945 – 1989	
	<i>(Milan Krankus)</i>	218
9.1	Zápas o štátnu a jednotnú školu (1945 – 1948)	218
9.2	Zákon o základnej úprave jednotného školstva č. 95/1948 zo dňa 21. apríla 1948	220
9.3	Zákon o školskej sústave a vzdelávaní učiteľov č. 31/1953 Zb. zo dňa 24. apríla 1953	223
9.4	Zákon o sústave výchovy a vzdelávania č. 186/1960 Zb. z 15. decembra 1960	225

9.5	Dokument <i>Ďalší rozvoj československej výchovnovzdelávacej sústavy a zákon o sústave základných a stredných škôl</i> č. 29/1984 zo dňa 22. marca 1984	228
	Záver	230
10.	Vzdelanie v kultúrnej politike „nového Slovenska“ (<i>Elena Londáková</i>)	234
10.1	Postavenie školstva a formovanie jeho princípov v prenatálnej „budovateľskej“ ére	234
10.2	Postoj českých elít k vývoju školy a hlavné zdroje odborného a politického diskurzu	237
10.3	Viera a zodpovednosť slovenskej kultúrnej inteligencie	239
10.4	Prvé koncepty komunistickej kultúrnej politiky	243
	Záver	246
11.	Povojnový vývoj školstva z hľadiska tradícií reformného pedagogického hnutia (<i>Eduard Lukáč</i>)	248
11.1	Snahy o uplatnenie výsledkov reformného pedagogického hnutia v nových spoločensko-politických podmienkach	249
11.2	Kritika predstaviteľov reformného pedagogického hnutia a ich aktivít z pozícií novej ideológie	254
11.3	Reflexia reformných myšlienok v pedagogickej a laickej verejnosti v období obrodného procesu	256
	Záver	262
12.	Vysokoškolské vzdelávanie na Slovensku v kontexte politiky Komunistickej strany Československa v rokoch 1948 – 1953 (<i>Soňa Gabzdilová</i>)	266
12.1	Politický zápas o charakter vysokých škôl	266
12.2	Vznik a kompetencie Štátneho výboru pre vysoké školy	275
12.3	Rozširovanie siete vysokých škôl	276
12.4	Previerky študentov a pedagógov v procese „demokratizácie“ vysokých škôl	280
12.5	Štátne kurzy pre prípravu pracujúcich na vysoké školy a zavedenie ideovo-politického vzdelávania	283
	Záver	287
13.	Akademická príprava učiteľov v rokoch 1945 – 1968 (<i>Janka Medved'ová</i>)	289
13.1	Vznik pedagogických fakúlt	290

13.2	Učiteľské vzdelávanie v rokoch 1946 – 1950	292
13.3	Reforma štúdia na pedagogických fakultách	298
13.4	Vzdelávanie učiteľov na vyšších pedagogických školách a vysokých školách pedagogických	300
13.5	Organizácia vzdelávania a prípravy učiteľov v rokoch 1968 – 1989	304
	Záver	311
14.	Vyučovanie náboženstva v školách v rokoch 1948 – 1989	
	<i>(Pavol Jakubčín)</i>	314
14.1	Zásahy voči vyučovaniu náboženstva v 50. a 60. rokoch	315
14.2	Krátkodobé uvoľnenie pomerov počas obrodného procesu	322
14.3	Obnovenie tvrdého prístupu v období normalizácie	323
14.4	Mierne uvoľnenie pomerov v druhej polovici 80. rokov 20. storočia	331
	Záver	333
15.	Systém výchovného poradenstva	
	<i>(Kristína Liberčanová)</i>	335
15.1	Vývoj výchovného poradenstva po obnovení ČSR	335
15.2	Zápas o vedu a výskum v oblasti výchovného poradenstva	337
15.3	Profesionálna výchova a príprava na povolanie v socialistickom školstve	339
15.4	Nová sústava výchovného poradenstva v období normalizácie	342
	Záver	351

IV. VÝCHOVA VO VOLNOM ČASE A SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ O DETI A MLÁDEŽ

16.	Neformálna edukácia v povojnovom období a v období socializmu	
	<i>(Janette Gubricová)</i>	356
16.1	Neformálna edukácia v povojnovom Československu v rokoch 1945 – 1948	356
16.2	Vývoj detskej a mládežníckej organizácie po februárových udalostiach v roku 1948	359
16.3	Vznik a činnosť Socialistického zväzu mládeže po roku 1968	372
	Záver	384

17. Záujmové činnosti žiakov špeciálnych škôl v období socializmu	
(<i>Nada Bizová</i>)	386
17.1 Ideologický život špeciálnej školy	390
17.2 Príležitostná záujmová činnosť	392
17.3 Pravidelná záujmová činnosť	395
17.4 Záujmová činnosť v 80. rokoch ako prostriedok integrácie	396
Záver	397
18. Sociálna starostlivosť o deti, mládež a rodinu	
(<i>Ivana Šuhajdová</i>)	399
18.1 Sociálna situácia v rokoch 1945 – 1968	399
18.2 Sociálna starostlivosť o deti, mládež a rodinu v rokoch 1945 – 1968	403
18.3 Sociálna situácia v rokoch 1969 – 1989	408
18.4 Sociálna starostlivosť o deti, mládež a rodinu v rokoch 1969 – 1989	412
Záver	419
Menný register	422
O autoroch	428
Obrázková príloha	435